

12-15 Yaş Grubu Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi

Emre TERKİN¹

Uğur ABAKAY*¹

¹ Gaziantep Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, GAZİANTEP

 DOI: 10.31680/gaunjss.1300633

Orijinal Makale / Original Article

Geliş Tarihi / Received: 22.05.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 15.06.2023

Yayın Tarihi / Published: 25.06.2023

Öz

Bu çalışma, 12-15 yaş grubu sporcuların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini Gaziantep ilinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okullarında öğrenim gören ve spor yapan öğrenciler arasından gönüllülük esasına dayalı olarak rastgele yöntemle seçilmiş 12-15 yaş grubu çocuklar (82 kız, 89 erkek) oluşturmuştur. Araştırma verilerinin elde edilmesinde Bacanlı ve Erdoğan (2003) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılan "Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın amacı çerçevesinde cevap aranan değişkenlere yönelik olarak toplanan veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak istatistiksel çözümlenmeler için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Analizlerde ikili grupların İndependent Sample t testi, çoklu grupların karşılaştırmasında OneWay ANOVA analizi uygulanmış ve p değeri 0.05 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı kabul edilmiştir. Sonuç olarak, spor yapma değişkeni açısından çocukların sosyal beceri puanları arasında farklılık bulunmazken, spor yapmayan kız çocuklarının olumsuz ve olumlu sosyal davranış puanlarının erkeklerden daha fazla olduğu, spor yapan takım sporcularının olumlu sosyal davranışlarının ferdî sporculardan yüksek olduğu, 12 yaş çocukların 14 yaşındakilerden daha yüksek olumsuz sosyal davranış puanlarına sahip oldukları, spor yapan 5.sınıf çocukların 8.sınıflardan daha yüksek olumsuz davranışa sahip oldukları, spor yapan çocuklarda aile gelir düzeyi yüksek olanların olumsuz sosyal davranışları yüksek iken, aile gelir düzeyi düşük ve orta olanların olumlu sosyal davranışlarının yüksek olduğu ve anne eğitimi yüksek olanların olumlu sosyal davranışları da yüksek bulunurken, spor yılı arttıkça olumsuz sosyal davranışların azaldığı, olumlu sosyal davranışların arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Spor, Sosyal Beceri

Examination of Social Skills Levels of 12-15 Age Group Athletes

Abstract

This study is a structured descriptive study aiming to examine the social skill dimensions of 12-15 age group athletes. The universe of the research consisted of 12-15 age group children (82 girls, 89 boys) who will be randomly selected among the consumers who work in state schools affiliated to the National Education Directorate in Gaziantep and do sports on a voluntary basis. "Matson Social Skills Assessment Scale for Children", which was adapted into Turkish by Bacanlı and Erdoğan (2003), was used to obtain the research data. Within the scope of the purpose of the research, the data collected for the variables sought answers were transferred to the computer environment and the SPSS 22.0 package program was used for statistical analysis. In the analyses, two-group Independent Sample t-test, One-Way ANOVA analysis in multiple overall evaluation were applied, and a p-value of 0.05 was accepted as an overall viewpoint. As a result, while there was no determinant between children's social skill scores in terms of the variable of doing sports, negative and positive social behavior scores of girls who do not do sports are more social than boys, that team athletes who do sports have higher positive managers than individual athletes, 12-year-olds have higher negative social skills than 14-year-olds. They have character scores, 5th grade children who do sports have higher negative behaviors than 8th graders, while those with high family income level of children who do sports are higher in negative social environment, those with low and medium family income levels have high positive social characteristics, and those with high family income levels have higher positive social characteristics. While the positive dimension was also found to be high, the impressions of the positive social dimension were reached over the negative social dimension during the sports year.

Keywords: Education, Sports, Social Skills

* Sorumlu Yazar: Uğur ABAKAY

E-mail: uabakay@gmail.com

**Bu çalışma birinci yazarın aynı isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Giriş

Beden Eğitimi, bireyin sosyal gereksinimlerini karşılayan, onun bu yaşına ve kalıtımla gelen güçlere ulaşmasına destek olan bir bilim dalıdır (Ceylan, 2008). Beden eğitimi; spor, jimnastik, oyunlar gibi eğitsel becerileri kazandırmaya yönelik beden egzersizleri; zindelik ve çeviklik için yapılan aletli ve aletsiz etkinliklerdir (Üşenmez, 2004). Beden eğitimi insanın sosyal bir birey olmasında, kişiliğini keşfetmesinde ve doğru yönde ilerlemesinde önemli bir rol oynamaktadır (Yetim, 2005). Bu tanımlardan yola çıkarak beden eğitiminin sadece fiziksel aktivite ile sınırlı olmayıp, beceri kazandıran, aktiviteden zevk alınmasını ve duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimi sağlayan tüm aktiviteleri içerdiğini görmekteyiz (Güllü, 2007). Spor, bireylerin belirli kurallara uyararak yarışma amacıyla fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak katıldıkları, katılımcıların bir amaca yönlendirildiği, üretici bir faaliyettir (Sezen, 2007). Beden ile zihnin çalıştırıldığı spor; fiziksel, entelektüel, psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik, toplumsal, eğitimsel, politik, teknik, farklı yönlerden ahlaki, sanatsal vb. nitelikleri taşıyan; organize, eğlenceli doğal ve bilimsel hareketler bütünüdür (Özmen, 1979). Spor ve fiziksel etkinlikler, bireyin fizyolojik ve psikolojik sağlığının pozitif yönde gelişmesini sağlamaktadır. Topluma farklı alanlardan giren spor, bireyleri spora bağımlı hale getirmiş ve toplumun ilgisini aktif tutmuş bir olgudur (Kılıçgil, 1998)

Toplumun temel kuruluşlarından olan spor, sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik niteliklerine göre şekillenmektedir. Spor, davranış, değer ve kurallar bütünü oluşturarak, toplumun şekillenmesine, kişilerin sosyal bir kişilik edinmelerine katkı sağlar. Toplumsal yaşamda diğer bireyler ile olumlu ilişkiler kurabilmek ve bu ilişkiyi sürdürülebilmek için örgütlenmiş bir seri davranışsal beceriye ihtiyaç hissetmektedir (Kelly, 1982). Bu beceriler sosyal beceriler olarak tanımlanmakta ve bireylerin ilişkilerinde başarılı olabilmeleri için ön koşulu bu becerileri çocukluktan beri öğrenme yoluyla edinilmeye başlamasıdır ve birey bu becerileri hayatı boyunca kullanır. Kişilerin diğer kişiler ile pozitif ilişkiler kurmasını sağlayan sosyal beceriler, hedeflerini gerçekleştirmelerine de yardım etmektedir (Cartledge ve Milburn, 1983). Sosyal beceri ile ilgili yapılan araştırmaların, kültürel farklılıklar göstermesi ve toplumların eksik yönleriyle değerlendirilmesi bu eğitimin amacı olarak gösterilebilir (Bacanlı, 2014). Bireyler arası ilişkilerde, sosyal bilgi alma, anlama ve uygun davranışta bulunma, topluma göre değişen öğrenilebilir bilişsel, duyuşsal, gözlenebilir ya da gözlenemeyen davranışlar sosyal beceriler olarak tanımlanır (Yüksel, 2004).

Bu bilgiler ışığında, bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin incelenmesidir. Ayrıca alt amaç olarak yaş, cinsiyet spor yapan yapmayan, aile gelir düzeylerinin, aile eğitim düzeyleri gibi değişkenler açısından sosyal beceri düzeylerinin değerlendirilmesi de amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Gaziantep ilinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okullarında öğrenim gören ve spor yapan öğrenciler arasından gönüllülük esasına dayalı olarak rastgele yöntemle seçilmiş 12-15 yaş grubu çocuklar oluşturmuştur.

Araştırma verilerinin elde edilmesinde Bacanlı ve Erdoğan (2003) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılan “Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 12-14 yaş arası çocukların sosyal beceri düzeylerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek, 5’li Likert tipinde hazırlanmış toplam 47 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte “Olumsuz Sosyal Davranışlar” (Faktör I) ve “Olumlu Sosyal Davranışlar” (Faktör II) olmak üzere iki alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin Croanbach Alpha iç tutarlık katsayısı “Olumsuz Sosyal Davranışlar” alt ölçeği için 0.68, “Olumlu Sosyal Davranışlar” alt ölçeği için 0.74, toplam sosyal beceri düzeyi için 0.85’tir. Bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları ise “Olumsuz Sosyal Davranışlar” alt ölçeği için 0.82, “Olumlu Sosyal Davranışlar” alt ölçeği için 0.83 ve toplam sosyal beceri düzeyi için ise .94 tür

İstatistiksel Analiz

Araştırmanın amacı çerçevesinde cevap aranan değişkenlere yönelik olarak toplanan veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak istatistiki çözümler için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Çocuklar hakkındaki genel bilgilerin değerlendirmesinde frekans (f) ve yüzde (%), ortalama (X) ve standart sapma (Ss) değerleri hesaplanmıştır. Analizlerde ikili grupların Independent Samples t testi, çoklu grupların karşılaştırmasında OneWay ANOVA analizi uygulanmış ve p değeri 0.05 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Araştırma grubunun spor yapma değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

		N	Ort.	ss.	t	p
Olumsuz Sosyal Davranışlar	Evet	98	98,31	11,25	0,063	0,957
	Hayır	73	98,19	12,45		
Olumlu Sosyal Davranışlar	Evet	98	100,93	11,62	-1,234	0,021
	Hayır	73	94,66	12,28		

Tablo 1’de araştırma grubunun sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların spor yapma değişkeni açısından karşılaştırması verilmektedir. Buna göre, olumlu sosyal davranış alt boyutunda spor yapan çocukların anlamlı bir şekilde yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir ($p>0.05$). Diğer bir değişle, 12-15 yaş grubu çocuklarda spor yapmanın olumlu sosyal davranış üzerinde pozitif etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo.2 Araştırma grubunun cinsiyet değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

			N	Ort.	ss.	t	p
Spor Yapan	Olumsuz Sosyal Davranışlar	Erkek	59	96,76	12,59	-1,822	.072
		Kız	39	100,64	8,49		
	Olumlu Sosyal Davranışlar	Erkek	59	97,88	11,92	-1.115	.268
		Kız	39	100,51	11,11		
Spor Yapmayan	Olumsuz Sosyal Davranışlar	Erkek	23	100,96	10,72	-2,709	.010
		Kız	50	92,17	13,74		
	Olumlu Sosyal Davranışlar	Erkek	23	90,13	13,19	-3,035	.004
		Kız	50	99,66	10,68		

Tablo 2’de araştırma grubunun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırması verilmektedir. Buna göre cinsiyet değişkeni açısından spor yapanlarda farklılık görülmezken ($p>0.05$), spor yapmayanlarda olumsuz sosyal davranış puanlarında erkeklerin yüksek bulunurken, olumlu sosyal davranış puanlarında kız çocukları lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 3. Araştırma grubunun yaş değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

	Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark
Spor Yapan	Olumsuz Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	625,930	2	312,965	2,551	,043	1-3
		Grup içi	11654,886	95	122,683			
		Toplam	12280,816	97				
	Olumlu Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	36,175	2	18,087	,132	,877	
		Grup içi	13052,325	95	137,393			
		Toplam	13088,500	97				
Spor Yapmayan	Olumsuz Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	412,725	3	137,575	,896	,448	
		Grup içi	10596,590	69	153,574			
		Toplam	11009,315	72				
	Olumlu Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	84,705	3	28,235	,181	,909	
		Grup içi	10771,733	69	156,112			
		Toplam	10856,438	72				

Gruplar; 1.grup=12 yaş, 2.grup=13 yaş, 3.grup=14 yaş, 4.grup=15 yaş

Tablo 3'de araştırma grubunun yaş değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p < 0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Buna göre; Olumsuz sosyal davranış alt boyutunda spor yapan, 12 yaş grubunda olanların elde ettikleri puanların 14 yaş grubunda olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla spor yapan 12 yaşında çocukların 14 yaşında olanlardan daha fazla olumsuz sosyal davranışa sahip oldukları söylenebilir. Ancak, spor yapanların olumlu sosyal davranış, spor yapmayanların olumlu-olumsuz sosyal davranışlarında yaş değişkeni açısından herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($p > 0.05$).

Tablo 4. Araştırma grubunda spor yapanların branş statüsü değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

		N	Ort.	ss.	t	p
Olumsuz Sosyal Davranışlar	Takım	75	98,28	11,70	0,041	0,967
	Ferdi	23	98,39	9,90		
Olumlu Sosyal Davranışlar	Takım	75	100,41	10,59	2,337	0,022
	Ferdi	23	94,09	13,62		

Tablo 4'de araştırma grubunun spor yapanların sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların branş statüsü değişkeni açısından karşılaştırması verilmektedir. Buna göre, branş statüsü değişkeni açısından olumlu sosyala davranış alt boyutunda takım sporcuları lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 5. Araştırma grubunda spor yapanların sınıf düzeyi değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

		KT	Sd	KO	F	p	Fark
Olumsuz Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	413,864	3	137,955	2,093	,036	1-4
	Grup içi	11866,952	94	126,244			
	Toplam	12280,816	97				
Olumlu Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	256,057	3	85,352	,625	,600	
	Grup içi	12832,443	94	136,515			
	Toplam	13088,500	97				

Gruplar; 1.grup=5.sınıf, 2.grup=6.sınıf, 3.grup=7.sınıf, 4.grup=8.sınıf

Tablo 5’de araştırma grubunda spor yapanların sınıf düzeyi değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Buna göre; Olumsuz sosyal davranış alt boyutunda spor yapan, 5.sınıf çocukların elde ettikleri puanların 8.sınıf olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla spor yapan 5.sınıf çocukların 8.sınıf olanlardan daha fazla olumsuz sosyal davranışa sahip oldukları söylenebilir. Ancak, spor yapanların olumlu sosyal davranışlarında sınıf değişkeni açısından herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Tablo 6. Araştırma grubunda aile gelir değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

		KT	sd	KO	F	p	Fark	
Spor Yapan	Olumsuz Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	1016,321	2	508,161	4,286	0,017	3-1
		Grup içi	11264,5	95	118,574			
		Toplam	12280,82	97				
	Olumlu Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	961,243	2	480,621	3,765	0,027	1-3 2-3
		Grup içi	12127,26	95	127,655			
		Toplam	13088,5	97				
Spor Yapmayan	Olumsuz Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	518,368	2	259,184	1,729	,185	
		Grup içi	10490,947	70	149,871			
		Toplam	11009,315	72				
	Olumlu Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	282,334	2	141,167	,935	,398	
		Grup içi	10574,105	70	151,059			
		Toplam	10856,438	72				

Gruplar: 1.grup= düşük, 2.grup= orta, 3.grup= yüksek,

Tablo 6’da araştırma grubunun aile gelir değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Buna göre; spor

yapanların olumsuz sosyal davranışlarında gelir düzeyi yüksek olan çocukların, gelir düzeyi düşük olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri, olumlu sosyal davranış boyutunda ise gelir düzeyi düşük ve orta olanların, yüksek gelirli olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Spor yapmayan grubun olumlu olumsuz sosyal davranış puanlarında gelir seviyesi bakımından herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 7. Araştırma grubunda spor yapanların spor yapma yılı değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması

		KT	sd	KO	F	p	Fark
Olumsuz Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	667,708	4	166,927	2,337	,026	1-4, 1-5 2-4,2-5
	Grup içi	11613,108	93	124,872			
	Toplam	12280,816	97				
Olumlu Sosyal Davranışlar	Gruplar arası	644,301	4	161,075	3,204	,003	5-1, 5-2
	Grup içi	12444,199	93	133,809			
	Toplam	13088,500	97				

Gruplar: 1.grup= 1 yıl, 2.grup= 2 yıl, 3.grup= 3 yıl, 4.grup= 4 yıl,

Tablo 7’de araştırma grubun spor yapma yılı değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Buna göre; spor yapanların olumsuz sosyal davranışlarında spor yapma yılı 1 ve 2 olanların 4 ve 5 yıl olanlardan da daha yüksek puan elde ettikleri, olumlu sosyal davranış boyutunda spor yılı 5 yıl olanların 1 ve 2 olanlardan daha yüksek puanlar elde ettikleri tespit edilmiştir. Bir başka deyişle, spor yılı yüksek olanların olumsuz sosyal davranışlarının azaldığı, olumlu sosyal davranışlarının arttığı söylenebilir.

Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubundan elde edilen verilere yapılan istatistiksel analizler sonucunda ortaya çıkan sonuçların tartışmasına yer verilmiştir. Çalışmamızda yer alan grubun sosyal beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Araştırma grubunun sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların spor yapma değişkeni açısından karşılaştırmasına bakıldığında, olumlu sosyal davranış alt boyutunda spor yapan çocukların anlamlı bir şekilde yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiş olup, dolayısıyla 12-15 yaş grubu çocuklarda spor yapmanın olumlu sosyal davranış üzerinde pozitif etkisinin olduğu söylenebilir. Alan yazınında çalışmamızla paralellik arz eden sonuçlar mevcuttur.

Acar (2022), ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri puanları incelediği çalışmada spor yapan öğrencilerin sosyal becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Dalkıran ve ark., (2015) yaptıkları çalışmada, spor yapan bireylerin sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu ifade etmektedir. Öztürk ve ark., (2007) Spor yapanların sosyal yetkinliklerinin daha yüksektir. Ağbuğa (2016)'da beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin sosyal beceri ortalamaları genel olarak yüksek bulmuştur. Makar (2016) 'da spor eğitimi gören bireylerin sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Çocukların spor yapmaları özgüvenlerinin gelişmesine neden olurken, spora yönelen çocuklar zorunlu sosyal ortamların (okul-ev) dışında farklı sosyal çevrelerde bulunmaları, sosyal becerilerinin gelişmesine daha fazla imkan tanımış olmaktadır. Bunun yanı sıra çalışmamıza zıt görüşlerinde olduğu, spor yapma durumlarının çocukların sosyal becerilerini etkilemediği yönünde sonuçlarında olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Avşar ve Kuter, 2007; Öztürk, 2018; Demirtaş, 2018; Şeker, 2020). Cinsiyet değişkeni açısından sosyal beceri davranışları puanlarının karşılaştırmasına bakıldığında, cinsiyet değişkeni açısından spor yapanlarda farklılık görülmezken, spor yapmayanlarda olumsuz sosyal davranış puanlarında erkeklerin yüksek bulunurken, olumlu sosyal davranış puanlarında kız çocukları lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bunun sebebi, toplumda erkek çocuklarının davranışlarının ebeveynler tarafından daha fazla tolere edilmesinden kaynaklanabilir. Dolayısıyla erkek çocukları olumsuz sosyal davranışlardan çekinmeyebilirler. Ancak spor yapanlarda farklılık görülmemesinin sebebi olarak da sporun bireye vermiş olduğu kurallara uyma ve disiplinli davranış özellikleri gösterilebilir.

Kız çocuklarının olumlu sosyal davranış puanlarının yüksek olması, erkek çocuklarına göre daha uyumlu ve duyarlı yetiştirilmeleri, kızların erkeklere göre duygusal bir yapıya sahip olması ve bununla birlikte arkadaşlık ilişkilerine daha çok önem vermeleri sosyal beceri düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olmasının sebebi olarak düşünülebileceği ifade edilmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin kültürel ve toplumsal yapının etkisiyle daha uyumlu yetiştirilmeleri, erkeklere göre daha arkadaş canlısı olmaları, erkek öğrencilerin daha fevri ve saldırgan tutumlara sahip olmaları gibi çeşitli sebeplerin ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyinin kızlar lehine olmasının doğal olduğu belirtilmiştir (Uruç 2023).

Çiriş (2014), öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre incelendiğinde anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varmıştır. Yıldırım ve Özcan

(2011)'deki çalışmasında kızların, erkeklerden daha iyi sosyal beceri düzeyine sahip olduğunu belirtmektedir. Kalafat ve Kıncal (2008), sosyal becerilerin cinsiyet üzerinde etkili olduğunu savunmuştur. Makar (2016)'da araştırma bulgularına sosyal beceri envanterinden aldıkları puanlar cinsiyete göre incelendiğinde; kadınlarda duyuşsal duyarlılık puanlarının erkeklerden yüksek olduğu, ayrıca öğrencilerin, genel sosyal beceri düzeylerini yüksek bulmuştur. Alan yazınında kız çocuklarının erkeklere göre sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu farklı çalışmalar da mevcuttur (Ağkurt, 2018; Akbaş, ve ark., 2019; Avşar ve Kuter, 2007; Balyan ve ark., 2012; Çiriş, 2018; Çelik, 2020; Duran ve ark. 2013).

Yaş değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, olumsuz sosyal davranış alt boyutunda spor yapan, 12 yaş grubundaki çocukların elde ettikleri puanların 14 yaş grubunda olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla spor yapan 12 yaşındaki çocukların 14 yaşında olanlardan daha fazla olumsuz sosyal davranışa sahip oldukları, bunda yaşlarının daha küçük olmasından kaynaklanan şımarıklıktan kaynaklanabileceği söylenebilir. Spor yapanların ise olumlu sosyal davranış, spor yapmayanların olumlu-olumsuz sosyal davranışlarında yaş değişkeni açısından herhangi bir farklılık tespit edilememiştir. Tokmak (2021) yapmış olduğu çalışmasında sosyal becerilerin yaşa göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Alan yazınında yapılan çalışmalarda bireylerin sosyal becerilerinin yaşa göre farklılaşmadığı yönünde birçok çalışma sonucu mevcuttur (Engels ve ark. 2002; Türkel 2010; Akpınar ve ark 2015). Ancak, sosyal becerilerin yaşa göre farklılaştığını belirten çalışma sonuçlarının da olduğu belirtilmektedir (Gezer ve ark., 2017, Süt 2014, Günay 2017).

Spor yapanların sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların branş statüsü değişkeni açısından karşılaştırmasına bakıldığında olumlu sosyal davranış alt boyutunda takım sporcularının daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Bu sonuç takım sporcularında sosyalleşmenin daha yüksek olması ve takım sporlarıyla uğraşan bireylerin sosyal ortamlarda davranışlarını daha çok kontrol edebilmeleri gerekliliğinden kaynaklanabilir. Parlar (2019)'ın ortaokul öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada okul spor takımında yer alan öğrencilerin sosyal becerilerinin okul spor takımlarında yer almayan öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin spor branşına yönelik takımda yer alan arkadaşlarıyla, müsabakalarda rakip takım oyuncularını, hakemler ve diğer hocalarla iletişim kurma, takım arkadaşlarıyla taktik belirleme ve oyun kurma gibi sosyal

etkileşimleri içerisinde barındırdığı için okul sporlarına katılan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha fazla olduğunu belirtmektedir. Yapılan çalışmaların çoğunda takım sporu yapan bireylerin sosyal beceri düzeylerinin bireysel spor yapan ve spor yapmayan bireylerden daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Çelebi 2021).

Araştırma grubunun aile gelir değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, spor yapanların olumsuz sosyal davranışlarında gelir düzeyi yüksek olan çocukların, gelir düzeyi düşük olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri, olumlu sosyal davranış boyutunda ise gelir düzeyi düşük ve orta olanların, yüksek gelirli olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Bunun sebebi, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının buldukları sosyal ortamlarda daha rahat hareket etmeleri ve olumsuz sosyal davranış göstermekten kaçınmalarından kaynaklanabilir. Uruç'un (2023) yapmış olduğu çalışmada anne gelir düzeyi düşük olan çocukların olumlu sosyala davranış puanlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, gelir durumu düşük olan öğrencilerin maddi olanaklarının yeterli olmaması öğrencilerin çeşitli sosyal alanlarda bulunamamasına sebep olduğu, öğrencilerin sosyal becerilerinin olumsuz etkileneceği, gelir durumu yükseldikçe öğrencilerin sosyal becerileri düzeylerin artacağı ifade edilmiştir. Çiriş (2018) aile gelir durumu değişkeni incelendiğinde öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varmıştır. Çiriş (2014)' te öğrencilerin gelir düzeylerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili değişken olduğu sonucuna varmıştır. Öztürk (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin aile gelir düzeylerinin artması sosyal beceri düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır

Araştırma grubun spor yapma yılı değişkeni açısından sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, spor yapanların olumsuz sosyal davranışlarında spor yapma yılı 1 ve 2 olanların 4 ve 5 yıl olanlardan da daha yüksek puan elde ettikleri, olumlu sosyal davranış boyutunda spor yılı 5 yıl olanların 1 ve 2 olanlardan daha yüksek puanlar elde ettikleri tespit edilmiştir. Bir başka deyişle, spor yılı yüksek olanların olumsuz sosyal davranışlarının azaldığı, olumlu sosyal davranışlarının arttığı söylenebilir. Spor yapma yılı değişkeni açısından sosyal beceri düzeylerinin incelendiği bir başka çalışmada, spor yapma yılı arttıkça olumlu sosyal davranış arttırdığı yönünde bir sonuca varılmıştır (Öztürk 2018). Albayacı (2023) tarafından yapılan çalışmada spor geçmişinin sosyal beceri toplam skorunda ayırt edici bir değişken olmadığı, bunun sebebi olarak spora yeni başlayan öğrencilerin seçmiş

olduğu spor branşına odaklanarak kendi yetenek ve becerisine yönelik kendini nasıl yetiştireceği yönünde planlamalar yapmasına bağlamıştır.

Sonuç olarak; araştırma grubunun sosyal beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu, spor yapmanın olumlu sosyal davranış üzerinde pozitif etkisinin olduğu ve takım sporcularının olumlu sosyal davranışlarının daha yüksek olduğu, spor yılı yüksek olanların olumsuz sosyal davranışlarının azaldığı, olumlu sosyal davranışlarının arttığı belirlenmiştir. Spor yapmayan kız çocuklarının olumlu sosyal davranış puanlarının daha yüksek olduğu, 5.sınıf ve 12 yaş grubunda olan çocukların 14 yaşında ve 8.sınıf olanlardan daha yüksek olumsuz sosyal davranışlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte aile gelir düzeyi yüksek olan çocukların olumsuz sosyal davranışları yüksek bulunurken, aile gelir düzeyi düşük ve orta olan çocukların olumlu sosyal davranışları daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması ile çocuklardaki olumlu sosyal davranışların da arttığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Kaynaklar

- Acar E.S. (2022). Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal becerileri, dikkat ve özgüven düzeylerinin araştırılması. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Ağbuğa B. (2016). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölüm öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*. 4(1), 132-138.
- Ağkurt E. (2018). Üniversite öğrencilerinde spora katılımın sosyalleşmeye etkisi Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Akbaş M, Eyuboğlu E, Çelebi M, Dalkıran O. (2019). Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin spor yapma değişkenlerine göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*; 5(2), 175-187.
- Akpınar S, Akpınar Ö, Nas K, Temel V, Birol SŞ. (2015). Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda okuyan öğrencilerinin bazı değişkenler açısından sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(28), 80-84.

- Albayatı MAS. (2023) Spor Eğitimi Alan Öğrencilerde Sosyal Beceri ve Mesleki Kimlik Durumları. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Avşar Z, Kuter FÖ. (2007). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi (Uludağ Üniversitesi Örneği). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 197-206.
- Bacanlı H. Sosyal Beceri Eğitimi, 5. Baskı Ankara, Akademi Yay. Eğt. Hizm. Tic. Ltd. Şti. 2014:1.
- Bacanlı H, Erdoğan F. (2003). Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (MESSY) Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 3(2):351-379.
- Balyan M, Yerlikaya BK, Kiremitçi O. (2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve öz-yeterlik düzeylerine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 196-201.
- Cartledge G, Milburn JF. (1983). Social skills assessment and teaching in the schools., Kratochwili TR (ed). *Advances in School Psychology London Lawrence*, 74- 137.
- Ceylan R. (2008). İlköğretimde: Beden Eğitimi Dersinin, Takiben Yapılan Diğer Derslerde Öğrencilerin Başarıları Üzerindeki Etkisinin Araştırılması (Kütahya ili örneği), Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Çelebi C. (2021) Bisiklet sporu yapan ve hiç spor yapmayan bireylerin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenlere göre belirlenmesi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor, Yüksek Lisans Tezi,
- Çelik F. (2020). Türkiye olimpik hazırlık merkezi, sporcu eğitim merkezi ve bireysel lisanslı faal sporcuların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Çetin A, Ersoy Ö. (2017). 12-14 Yaş arası ergenlerin sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerine bağlanma güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 419-440.
- Çiriş V. (2014). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Çiriş V. (2018). 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin liderlik özelliklerine etkisinin spor yapma durumu açısından incelenmesi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- Dalkıran O, Aslan C, Gezer E, Vardar T. (2015). Sporcu ve sedanter öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(13), 224-230.
- Demirtaş S. (2018). Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.*
- Duran M, Çeliköz N, Özdemir Topaloğlu A. (2013). Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 121-137.
- Engels RCME, Dekovic M, Meeus W. (2002). Parenting practices, social skills and peer relationships in adolescence. *Social Behavior and Personality*, 30(1): 3-18.
- Gezer ED, Aslan CS, Dalkıran O, Kılıcıgil E. (2017). Farklı Spor Branşlarındaki Elit Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin Seçilmiş Değişkenler Açısından Karşılaştırılması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22): 251-258.
- Güllü M. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Araştırılması, *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora tezi, Ankara.*
- Günay M. (2017). Lisanslı Kulüp Sporucusu Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Spor Branşlarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.*
- Kalafat T, Kıncal RY. (2008). Üniversite öğrencilerinin beden memnuniyeti düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23).
- Kelly JA. (1982). *Social skills training: A practical guide for interventions*. New York: Springer Publishing.
- Kılıcıgil E. (1998). *Sosyal Çevre-Spor İlişkileri*, Bağırhan Yayın evi, s.9, Ankara.
- Makar E. (2016). Spor eğitimi gören öğrencilerin, sosyal beceri, fiziksel benlik algısı ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.*
- Özmen Ö. (1979). *Çağdaş sporda eğitim üçgeni*. Ege Üniversitesi Yayını.

- Öztürk F, Mehmet E, Koparan Ş. (2007). 14-16 Yaş Grubu Kızlarda Hentbol Çalışmalarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi Ve Atılganlık Üzerine Etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 147-155.
- Öztürk YA. (2018). Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin araştırılması (Kütahya İli Örneği). *Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.*
- Parlar F. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki, *Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.*
- Sezen G. (2007). Sosyo-Ekonomik Yapısı Düşük Öğrencilere Yönelik Ders Dışı Etkinliklerin Sağlanması (Intel Öğrenci Programı-İstanbul İli Örneği) *Beykent Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
- Süt MA. (2014) Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Yapma Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Özelliklerinin Aştırılması, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.*
- Şeker İ. (2020). Harran üniversitesinde spor yapan ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri, saldırganlık ve spor ahlakı düzeylerinin incelenmesi. *Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
- Tokmak B. (2021). İlkokul öğrencilerinde motor beceri, fiziksel uygunluk ve sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
- Türkel Ç. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri İle Sosyal Uyum ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.*
- Uruç RD. (2023) Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları İle Sosyal Beceri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Şanlıurfa İli Örneği), *Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.*

Üşenmez S. (2004). Hava Harp Okulunda Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi Liderlik Davranışlarının Öğrenci Gözüyle Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yetim A. (2005). Sosyoloji ve spor. Morpa Kültür Yayınları.

Yıldırım S. Özcan G. (2011). Lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(2), 111-135.

Yüksel G. (2004). Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı. Ankara: Asil yayın.